HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

8 decembrie 2011*

În cauza C-81/10 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 10 februarie 2010,

France Télécom SA, cu sediul în Paris (Franța), reprezentată de S. Hautbourg, L. Olza Moreno și L. Godfroid, avocats,

recurentă,

celelalte părți în proces fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de domnii E. Gippini Fournier și D. Grespan, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

* Limba de procedură: franceza.

Republica Franceză, reprezentată de domnii G. de Bergues și J. Gstalter, în calitate de agenți,

reclamantă în primă instanță,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnul J. Malenovský, doamna R. Silva de Lapuerta (raportor), domnii E. Juhász și D. Šváby, judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,
grefier: doamna A. Impellizzeri, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 31 martie 2011,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 septembrie 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, France Télécom SA (denumită în continuare „France Télécom") solicită anularea Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 30 noiembrie 2009, Franța și France Télécom/Comisia (T-427/04 și T-17/05, Rep., p. II-4315, denumită în continuare „hotărârea atacată") prin care s-a respins acțiunea având ca obiect anularea Deciziei 2005/709/CE a Comisiei din 2 august 2004 privind ajutorul de stat pus în aplicare de Franța în favoarea France Télécom (JO 2005, L 269, p. 30, denumită în continuare „decizia în litigiu").

Situația de fapt

2 În hotărârea atacată, Tribunalul a precizat cadrul juridic și situația de fapt din litigiul cu care a fost sesizat, după cum urmează:

„[…]

2. Supunerea France Télécom la plata taxei profesionale

Regimul general al taxei profesionale

16 Taxa profesională este un impozit local ale cărui reguli sunt stabilite prin lege și codificate în Codul general al impozitelor (code général des impôts).

17 […] taxa profesională este datorată în fiecare an de persoanele fizice sau juridice care desfășoară în mod obișnuit o activitate profesională independentă la 1 ianuarie.

18 […] taxa profesională se stabilește în funcție de capacitatea contributivă a persoanelor impozabile, apreciată în funcție de criterii economice și în funcție de importanța activităților desfășurate de acestea pe teritoriul colectivității beneficiare.

19 Rezultă că taxa profesională este un impozit a cărui bază impozabilă nu este reprezentată de beneficiul realizat din activitatea întreprinderii, ci, la data faptelor aflate la originea prezentului litigiu, de o fracțiune din valoarea factorilor de producție – capital și muncă – utilizați de persoana impozabilă în fiecare comună în care se stabilește impozitul.

20 […] pentru impozitele stabilite pentru anii 1994-2002, în cazul persoanelor juridice supuse la plata impozitului pe profit, baza impozabilă a taxei profesionale includea, pe de o parte, valoarea locativă a imobilizărilor corporale pe care persoana impozabilă le avusese la dispoziție pentru desfășurarea activității sale profesionale în perioada de referință și, pe de altă parte, o fracțiune din salariile plătite în perioada de referință.

21 […] perioada de referință […] este penultimul an care precedă anul impozitării, atunci când exercițiul coincide cu anul calendaristic, sau, dacă exercițiul nu coincide cu anul calendaristic, exercițiul încheiat în cursul penultimului an care precedă anul impozitării.

22 …] taxa profesională se stabilește în fiecare comună în care persoana impozabilă dispune de localuri sau de terenuri, în funcție de valoarea locativă a bunurilor situate sau stabilite pe teritoriul acesteia și de salariile plătite personalului.

[…]

Norme aplicabile France Télécom

Principiul supunerii la plata impozitelor de drept comun

25 Legea nr. 90-568 [din 2 iulie 1990 privind organizarea serviciului public de poștă și telecomunicații (JORF din 8 iulie 1990, p. 8069, denumită în continuare «Legea nr. 90-568»)], din care rezultă crearea France Télécom […] cuprinde […] dispoziții speciale în materie de fiscalitate.

26 […] sub rezerva [anumitor] excepții […], France Télécom este [în principiu] supusă la plata impozitelor și a taxelor […] la care ar fi supuse întreprinderi private care efectuează aceleași operațiuni.

Taxă forfetară

27 […] până la 1 ianuarie 1994, France Télécom [nu] trebuia să fie supusă decât la plata taxelor și a impozitelor efectiv suportate de stat. În consecință, France Télécom nu datora, printre altele, nici impozitul pe profit, nici impozite locale, printre care și taxa profesională. În [schimb], pentru anii 1991-1993, France Télécom trebuia să plătească o contribuție stabilită anual prin legea bugetului, în limita unui cuantum a cărui bază, înainte de actualizare, era egală cu soldul rezultat din bugetul anexă al telecomunicațiilor pentru anul 1989 […]

Regim special de impozitare

[…]

30 Impozitul, [datorat în temeiul taxei profesionale,] a cărui bază de calcul respecta, pentru calcularea bazelor de impozitare, regulile generale prevăzute în Codul general al impozitelor […], se stabilea prin aplicarea unei cote medii ponderate naționale rezultate din cotele votate pentru anul anterior de ansamblul colectivităților locale […]

31 France Télécom era supusă, în plus, unei cote de 1,9 % în loc de 8 % pentru cheltuieli de gestiune, și anume o sumă suplimentară prelevată de stat pentru compensarea sarcinilor ocazionate pentru serviciile fiscale de activitățile de calculare a obligațiilor fiscale și de colectare a taxei profesionale în favoarea colectivităților locale.

32 Produsul impozitului trebuia vărsat statului sau, pentru fracția ce depășea contribuția achitată pentru anul 1994, ajustată în fiecare an în funcție de variația indicelui prețurilor de consum, Fondului național de repartizare a taxei profesionale […]

[...]

3. Procedura administrativă

35 La 13 martie 2001, Asociația colectivităților teritoriale pentru revenirea taxei profesionale a France Télécom și a La Poste în dreptul comun a sesizat Comisia

cu o plângere potrivit căreia regimul special de impozitare constituia un ajutor de stat incompatibil cu piața comună. Reclamanta invoca, în special, pierderea de venituri pe care o determina, pentru anumite comune, aplicarea unei cote medii ponderate naționale.

36 În urma acestei plângeri, la 28 iunie 2001, Comisia a decis deschiderea procedurii preliminare de investigare a regimului special de impozitare și a adresat Republicii Franceze o solicitare de informații în acest sens.

37 Prin scrisoarea din 26 septembrie 2001, Republica Franceză a răspuns acestei solicitări de informații, arătând că regimul special de impozitare nu constituia un ajutor de stat, întrucât nu oferea niciun avantaj întreprinderii France Télécom și nu determina nicio pierdere de resurse pentru stat.

38 La 30 ianuarie 2003, Comisia a adoptat o decizie de deschidere a procedurii oficiale de investigare prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE, în special cu privire la scutirea de taxa profesională de care France Télécom beneficiase între 1991 și 1993 și la regimul special de impozitare (denumită în continuare «decizia de deschidere»). Decizia de deschidere a fost notificată Republicii Franceze prin scrisoarea din 31 ianuarie 2003. La cererea autorităților franceze, Comisia a notificat, la 7 martie 2003, o versiune corectată a acestei decizii. În decizia de deschidere, Comisia evalua avantajul oferit întreprinderii France Télécom la aproximativ 1 miliard de franci francezi (FRF) pe an începând cu anul 1994 [considerentele (73) și (74)]. Decizia de deschidere a fost publicată la 12 martie 2003 (JO C 57, p. 5).

[…]

4. Decizia atacată

53 La 19 și 20 iulie 2004, cu ocazia celei de a 1667-a ședințe, colegiul membrilor Comisiei a aprobat un proiect de decizie prin care se constata că France Télécom beneficiase de un ajutor de stat ca urmare a unui regim special de impozitare în perioada 1994-2002 (denumit în continuare «ajutorul în cauză») și a abilitat membrul însărcinat cu concurența să adopte, în acord cu președintele, versiunea definitivă a deciziei în limba franceză, versiune autentică, după «revizuirea juridico-lingvistică».

54 La 2 august 2004, Comisia a adoptat [decizia în litigiu]. Aceasta a fost notificată Republicii Franceze la 3 august 2004. […]

[…]

61 În decizia [în litigiu], Comisia a considerat mai întâi că taxa forfetară prevăzută […] pentru perioada 1991-1993 se substituia taxei profesionale datorate în mod normal pentru anii respectivi. Prin urmare, scutirea de la plata taxei profesionale pentru această perioadă nu ar constitui un ajutor de stat [considerentele (22)-(33) și (53) ale deciziei [în litigiu]].

62 În schimb, Comisia a apreciat că regimul special de impozitare aplicabil între 1994 și 2002 instituia un ajutor de stat care consta în diferența dintre impozitul pe care France Télécom ar fi trebuit să îl suporte în condițiile dreptului comun și cuantumul contribuțiilor de taxă profesională efectiv aplicate acesteia (denumită în continuare «diferența de impozitare»). Acest ajutor nou, pus în aplicare ilegal, cu încălcarea articolului 88 alineatul (3) CE, ar fi, în plus, incompatibil cu piața comună. Prin urmare, acest ajutor ar fi trebuit să facă obiectul unei recuperări [considerentele (34)-(53) ale deciziei [în litigiu]].

63 Pentru a califica regimul special de impozitare ca ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, raționamentul Comisiei a fost următorul.

64 În primul rând, Comisia a enunțat rațiunile pentru care considera că argumentul autorităților franceze potrivit căruia avantajul constatat în perioada 1994-2002 era mai mult decât compensat prin cuantumul taxei forfetare la care fusese supusă France Télécom în perioada 1991-1993 trebuia să fie înlăturat [considerentele (35)-(41) ale deciziei [în litigiu]].

65 Mai întâi, Comisia a arătat că Legea nr. 90-568 instituise două regimuri de impozitare succesive și distincte: un regim de scutire, aplicabil din 1991 până în 1993, în care o taxă forfetară a înlocuit impozitele de drept comun, printre care și taxa profesională, pe de o parte, și un regim derogatoriu, care a condus la o impozitare insuficientă în materie de taxă profesională, aplicabil, la origine, începând cu 1994 și căruia i s-a pus capăt prin impozitarea stabilită pentru anul 2003, pe de altă parte [considerentele (36) și (38) ale deciziei [în litigiu]].

[…]

67 În consecință, Comisia a apreciat că nu putea admite compensarea diferenței de impozit de care beneficiase France Télécom din 1994 până în 2002 cu taxa forfetară achitată între 1991 și 1993, care nu era legată de taxa profesională nici în mod expres prin Legea nr. 90-568, nici prin modalitățile sale de calcul [considerentul (38) al deciziei [în litigiu]].

68 În plus, Comisia a considerat că taxa forfetară în cauză se aseamănă mai degrabă cu plata unei participări la rezultate proprietarului capitalului decât cu un impozit. În aceste condiții, Comisia nu ar putea decât cu titlu excepțional să admită că această taxă ar compensa scutirea totală de la plata taxei profesionale de care beneficiase France Télécom din 1991 până în 1993. O aplicare normală a dreptului

ar fi putut conduce, în schimb, la aprecierea că această scutire ar constitui un ajutor de stat, al cărui cuantum ar fi trebuit adăugat celui al diferenței de impozit de care France Télécom a beneficiat începând cu anul 1994 în temeiul unui regim special de impozitare [considerentele (38) și (39) ale deciziei [în litigiu]].

69 În sfârșit, Comisia a apreciat că raționamentul potrivit căruia era necesar să se facă o compensare între plățile efectuate de France Télécom către stat între 1991 și 1993 și taxarea mai redusă de care France Télécom beneficiase începând cu anul 1994 ar presupune recalificarea ca fiind credit fiscal a excedentului, în raport cu dreptul comun, de impozit pe care France Télécom a trebuit să îl plătească între 1991 și 1993, ceea ce nu rezultă din Legea nr. 90-568. Această justificare teoretică *a posteriori* nu ar corespunde nici aplicării normale a dreptului fiscal francez, ci ar avea ca scop numai evitarea recuperării ajutorului de stat acordat întreprinderii France Télécom [considerentul (40) al deciziei [în litigiu]].

70 În al doilea rând, Comisia a apreciat că diferența de impozit reprezenta un avantaj pentru France Télécom, acordat prin intermediul unor resurse care ar fi trebuit să ajungă la bugetul de stat, și constituia, prin urmare, un ajutor de stat [considerentul (42) al deciziei [în litigiu]].

71 În al treilea rând, în considerentele (43) și (44) ale deciziei [în litigiu], Comisia a arătat că nu putea, în etapa deciziei prin care se constată existența unui ajutor de stat, să ia în considerare argumentul Republicii Franceze potrivit căruia trebuia să se țină seama de reducerea bazei impozitului pe profit pe care ar fi determinat-o plata unor sume mai mari cu titlu de taxă profesională pentru a determina avantajul net de care a beneficiat France Télécom […]

72 În al patrulea rând, Comisia, înlăturând argumentele prezentate de Republica Franceză potrivit cărora ajutorul în cauză nu putea fi recuperat din cauza aplicării normelor de prescripție prevăzute la articolul 15 din Regulamentul [CE] nr. 659/1999 [al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88 CE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41)], a considerat că ajutorul în cauză era un ajutor nou, iar nu un ajutor existent [considerentul (45) [al deciziei în litigiu]].

73 Mai întâi, Comisia a arătat că împlinirea termenului de prescripție prevăzut la articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 nu avea ca efect transformarea unui ajutor nou într-un ajutor existent, ci numai împiedicarea Comisiei de a dispune recuperarea ajutoarelor acordate cu mai mult de 10 ani înainte de data împlinirii termenului de prescripție [considerentele (46)-(48) ale deciziei [în litigiu]].

74 În al doilea rând, Comisia a arătat că Legea nr. 90-568 instituise o schemă de ajutor și că eventuala prescripție nu poate privi decât ajutoarele acordate în cadrul acestei scheme, iar nu schema însăși. Punctul de pornire a termenului ar fi, așadar, ziua în care fiecare ajutor a fost efectiv acordat întreprinderii France Télécom, cu alte cuvinte, fiecare an, la data la care era datorată taxa profesională [considerentul (49) al deciziei [în litigiu]].

75 În sfârșit, Comisia a adăugat că termenul de prescripție fusese întrerupt prin solicitarea de informații adresată Republicii Franceze la 28 iunie 2001 [considerentul (50) al deciziei [în litigiu]].

76 În consecință, Comisia a concluzionat că, întrucât primul ajutor identificat a fost acordat pentru anul 1994, respectiv cu mai puțin de 10 ani anterior datei de 28 iunie 2001, ajutorul în cauză trebuia recuperat integral [considerentul (51) al deciziei [în litigiu]].

77 În al cincilea rând, Comisia a arătat că autoritățile franceze nu invocaseră niciun argument precis pentru a stabili compatibilitatea ajutorului în cauză cu piața comună și că nu identifica niciun temei juridic pentru care acest ajutor ar putea fi declarat compatibil cu piața comună [considerentul (52) [al deciziei în litigiu]].

78 Prin urmare, în considerentul (53) al deciziei [în litigiu], Comisia a concluzionat că, în primul rând, regimul de taxă profesională aplicabil France Télécom în perioada 1991-1993 nu constituia un ajutor de stat și că, în al doilea rând, diferența de impozit de care beneficiase France Télécom în perioada 1994-2002, ca urmare a regimului special de impozitare, constituia un ajutor de stat incompatibil cu piața comună și pus în aplicare ilegal, care trebuia, prin urmare, să fie recuperat.

79 Cu toate acestea, cuantumul exact care trebuia recuperat nu ar fi putut fi determinat din cauza informațiilor contradictorii prezentate de autoritățile franceze pe parcursul procedurii administrative. Comisia aprecia că ajutorul care trebuia recuperat reprezenta o sumă – fără dobânzi – cuprinsă între 798 de milioane de euro și 1,14 miliarde de euro [considerentele (54)-(59) [ale deciziei în litigiu]].

80 În considerentul (54) al deciziei [în litigiu], Comisia a făcut trimitere la un raport prezentat Parlamentului Francez de Direcția generală a impozitelor în noiembrie 2001, potrivit căruia «normalizarea imediată a condițiilor de impozitare a France Télécom în ceea ce privește taxa profesională ar determina, în condițiile unei cote neschimbate, costuri suplimentare cu impozitele de aproape 198 de milioane de euro pentru întreprindere».

81 Pe de altă parte, Comisia s-a sprijinit pe estimarea din 15 mai 2003, ale cărei rezultate sunt prezentate sub forma unui tabel în considerentul (54) al deciziei [în

litigiu]. Potrivit datelor comunicate de Republica Franceză, impozitarea teoretică cumulată a France Télécom potrivit dreptului comun, pentru anii 1994-2002, ar fi fost de 8,362 miliarde de euro. Impozitarea efectivă cumulată la care a fost supusă întreprinderea pentru aceiași ani conform regimului special de impozitare ar fi de 7,222 miliarde de euro. Diferența de impozit de care ar fi beneficiat France Télécom în perioada 1994-2002 ar fi, așadar, de 1,14 miliarde de euro.

82 Comisia a arătat în plus că, prin scrisoarea din 29 ianuarie 2004, autoritățile franceze îi comunicaseră cuantumul impozitului aplicat France Télécom, potrivit dreptului comun, pentru anul 2003 (773 de milioane de euro) și confirmaseră temeinicia estimării din 15 mai 2003 [considerentul (55) al deciziei [în litigiu]]. Fiabilitatea acestor date nu ar fi fost contestată de autoritățile franceze decât cu ocazia reuniunilor care au avut loc la 16 și la 23 iunie 2003 [considerentele (56) și (57) ale deciziei [în litigiu]].

83 La 5 iulie 2004, autoritățile franceze ar fi prezentat o nouă estimare. Aceasta ar conduce la rezultate diferite, reproduse sub forma unui tabel în considerentul (58) al deciziei [în litigiu]. Impozitarea teoretică cumulată a France Télécom potrivit dreptului comun, pentru anii 1994-2002, ar fi fost redusă la 8,02 miliarde de euro. Diferența de impozit de care ar fi beneficiat France Télécom în perioada 1994-2002 ar fi, așadar, de 798 de milioane de euro.

84 Ca urmare a informațiilor contradictorii comunicate de Republica Franceză pe parcursul procedurii administrative, Comisia a concluzionat că nu era posibil să determine cuantumul care trebuia recuperat, acesta fiind cuprins între 798 de milioane de euro și 1,14 miliarde de euro, majorat cu dobânzi. Potrivit Comisiei, cuantumul exact care trebuia recuperat trebuia definit de autoritățile franceze,

conform obligației acestora de cooperare loială, în faza de executare a deciziei în [litigiu] [considerentele (59) și (60) ale deciziei [în litigiu]].

85 Ca urmare a celor de mai sus, dispozitivul deciziei [în litigiu] are următorul cuprins:

«*Articolul 1*

Ajutorul de stat acordat ilegal de [Republica Franceză], cu încălcarea articolului 88 alineatul (3) [...] CE, în favoarea France Télécom prin regimul de taxă profesională aplicabil acestei întreprinderi în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 1994 și 31 decembrie 2002 [...] este incompatibil cu piața comună.

Articolul 2

(1) [Republica Franceză] ia toate măsurile necesare pentru a recupera de la France Télécom ajutorul definit la articolul 1.

(2) Recuperarea are loc fără întârziere potrivit procedurilor prevăzute de dreptul național, în măsura în care acestea permit executarea imediată și efectivă a prezentei decizii.

(3) Ajutoarele care trebuie recuperate includ dobânzi de la data la care au fost puse la dispoziția beneficiarului până la data recuperării lor.

[...]

Articolul 3

[Republica Franceză] informează Comisia, în termen de două luni de la data notificării prezentei decizii, cu privire la măsurile pe care intenționează să le adopte și pe care le-a adoptat deja pentru a se conforma prezentei decizii. În acest sens, [Republica Franceză] va utiliza chestionarul anexat la prezenta decizie.

Articolul 4

Republica Franceză este destinatara prezentei decizii.»

86 La 25 octombrie 2006, Comisia a introdus o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor prin care solicita Curții să constate că, prin neexecutarea, în termenul prevăzut, a deciziei [în litigiu], Republica Franceză nu își îndeplinise obligațiile care îi reveneau în temeiul articolelor 2 și 3 din această decizie, al articolului 249 al patrulea paragraf CE, precum și al articolului 10 CE.

87 Prin Hotărârea din 18 octombrie 2007, Comisia/Franța (C-441/06, Rep., p. I-8887), Curtea a statuat că acțiunea Comisiei era întemeiată."

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

3 În cadrul acțiunilor în anulare introduse la Tribunal împotriva deciziei în litigiu la 13 octombrie 2004 și, respectiv, la 10 ianuarie 2005, Republica Franceză și France Télécom subliniau, în esență, că în mod greșit Comisia a considerat, pe de o parte, că France Télécom beneficiase de un ajutor de stat ilegal și, pe de altă parte, că acest ajutor trebuia să facă obiectul unei restituiri.

4 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins toate motivele invocate de Republica Franceză și de France Télécom.

Concluziile părților

5 France Télécom solicită Curții:

— anularea hotărârii atacate;

— soluționarea definitivă a litigiului conform articolului 61 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și admiterea concluziilor sale prezentate în primă instanță;

— cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei la Tribunal și

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

6 Republica Franceză solicită Curții:

— anularea hotărârii atacate;

— soluționarea definitivă a litigiului conform articolului 61 din Statutul Curții de Justiție;

— admiterea cererilor reclamantelor în primă instanță;

— cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei la Tribunal și

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

7 Comisia solicită respingerea recursului și obligarea France Télécom la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

8 În susținerea recursului formulat, France Télécom invocă cinci motive întemeiate, în primul rând, pe eroarea de drept săvârșită de Tribunal întrucât a calificat regimul special de impozitare ca ajutor de stat, deși existența unui avantaj pentru France Télécom depindea de factori externi regimului respectiv, în al doilea rând, pe încălcarea noțiunii de ajutor de stat de către Tribunal, în măsura în care Comisia nu ar fi luat în considerare regimul fiscal global aplicabil France Télécom în perioada 1991-2002, în al treilea rând, pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime, în al patrulea rând, pe nemotivarea hotărârii atacate cu privire la principiul prescripției și, în al cincilea rând, pe o eroare de drept, precum și pe insuficiența motivării hotărârii menționate anterior cu privire la principiul securității juridice.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe eroarea de drept săvârșită de Tribunal întrucât a calificat regimul special de impozitare ca ajutor de stat, deși existența unui avantaj pentru France Télécom depindea de factori externi regimului respectiv

Argumentele părților

9 France Télécom invocă faptul că existența unui eventual avantaj financiar în beneficiul său în raport cu situația de drept comun depinde de o serie de elemente variabile, cum ar fi diferitele cote de impozitare ale taxei profesionale în comunele franceze, în care întreprinderile în cauză dețin active impozabile, precum și localizarea geografică a acestora. În consecință, regimul derogatoriu aplicabil France Télécom începând cu anul 1994 nu ar fi fost avantajos în sine, astfel încât acest element ar fi trebuit să determine Tribunalul să respingă calificarea ca ajutor de stat atribuită regimului fiscal în cauză.

10 France Télécom consideră că Tribunalul a încălcat noțiunea de ajutor de stat, întrucât a statuat, la punctul 323 din hotărârea atacată, că existența unui eventual avantaj nu depindea de caracteristicile specifice ale regimului fiscal în cauză, ci de factori externi acestui regim, ale căror efecte nu pot fi constatate decât *a posteriori*. Consecințele avantajoase sau dezavantajoase care rezultă din astfel de factori nu pot conferi un caracter de ajutor unei măsuri care, la data adoptării sale, nu avea un astfel de caracter.

11 Republica Franceză susține că un regim de impozitare derogatoriu nu este în sine susceptibil să constituie un ajutor de stat. Astfel, un asemenea regim nu ar furniza în mod necesar un avantaj selectiv întreprinderilor în cauză.

12 Comisia apreciază că motivul este inadmisibil, întrucât nu a fost invocat în primă instanță.

13 De asemenea, aceasta susține că motivul nu este fondat. Astfel, nivelul precis de impozitare care rezultă din regimul derogatoriu nu ar fi putut fi stabilit anticipat pentru fiecare an. Totuși, acest regim ar fi fost susceptibil să determine o impozitare mai redusă în raport cu cea care rezultă din aplicarea dreptului comun în materie de taxă profesională.

14 Comisia mai arată că în mod frecvent investigarea unui ajutor de stat impune luarea în considerare a unor evenimente ulterioare măsurii în cauză pentru a stabili dacă aceasta s-a concretizat și pentru a o cuantifica în vederea recuperării avantajului obținut.

Aprecierea Curții

15 În ceea ce privește inadmisibilitatea primului motiv invocată de Comisie, trebuie să se observe că acest motiv, care se înscrie în argumentarea privind existența unui ajutor de stat, a fost prezentat în primă instanță, respectiv în cadrul primului și al celui de al doilea motiv invocate în fața Tribunalului.

16 În ceea ce privește temeinicia acestui motiv, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că noțiunea de ajutor de stat este mai generală decât cea de subvenție. Aceasta include nu numai prestații pozitive, ci și intervenții care, sub diverse forme, reduc sarcinile care grevează în mod normal bugetul unei întreprinderi și care, din acest motiv, fără să fie subvenții în sensul strict al termenului, au aceeași natură și efecte identice (a se vedea Hotărârea din 8 septembrie 2011, Paint Graphos și alții, C-78/08-C-80/08, Rep., p. I-7611, punctul 45 și jurisprudența citată).

17 Trebuie amintit de asemenea că noțiunea de avantaj inerentă calificării unei măsuri ca ajutor de stat prezintă un caracter obiectiv, independent de motivele autorilor măsurii în cauză. Astfel, natura obiectivelor urmărite prin măsuri de stat și justificarea acestora sunt lipsite de orice relevanță pentru calificarea lor ca ajutor de stat. Astfel, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că articolul 87 alineatul (1) CE nu distinge în funcție de cauzele sau de obiectivele intervențiilor de stat, ci le definește în funcție de efectele acestora (a se vedea Hotărârea din 13 februarie 2003, Spania/Comisia, C-409/00, Rec., p. I-1487, punctul 46 și jurisprudența citată).

18 În ceea ce privește prezenta speță, trebuie să se constate că regimul fiscal la care era supusă France Télécom în cursul celei de a doua perioade avute în vedere, respectiv în perioada 1994-2002, reprezenta o excepție în raport cu regimul de drept comun. În special, această societate a beneficiat de un tratament fiscal specific la nivel național, caracterizat de faptul că taxa profesională era calculată pe baza unei cote medii ponderate în raport cu diverse cote aplicabile în diferitele colectivități locale, în timp ce cotele comune la care erau supuse celelalte întreprinderi erau cele votate anual de

aceste colectivități. În plus, France Télécom era supusă unei cote unice a taxei profesionale la locul sediului său principal, în timp ce celelalte întreprinderi erau impozitate cu cote diferite votate de colectivitățile locale pe teritoriul cărora acestea dețineau sedii. De asemenea, societății France Télécom i se aplica o cotă de 1,9 % în loc de 8 %, aplicabilă celorlalte întreprinderi cu titlu de cheltuieli de gestiune.

19 În ceea ce privește argumentația invocată în cadrul prezentului recurs, potrivit căreia examinarea de către Tribunal a regimului fiscal în cauză ar fi trebuit să ia în considerare un anumit număr de elemente variabile și de factori externi, trebuie arătat că deși, având în vedere caracteristicile regimului menționat anterior, Comisia nu era în măsură să stabilească anticipat și pentru fiecare exercițiu fiscal nivelul precis de impozitare aferent acestuia, este totuși cert că acest regim putea să determine și a determinat în mod efectiv, astfel cum rezultă din considerentul (59) al deciziei în litigiu și din cuprinsul punctului 225 din hotărârea atacată, o impozitare mai redusă a France Télécom cu titlu de taxă profesională în raport cu cea care rezultă din aplicarea regimului de drept comun al taxei menționate.

20 În plus, trebuie subliniat că, independent de cotele de impozitare ale taxei profesionale stabilite de colectivitățile locale, France Télécom beneficia în orice caz de o cotă redusă cu titlu de cheltuieli de gestiune.

21 În aceste condiții, Tribunalul a statuat în mod întemeiat, la punctul 323 din hotărârea atacată, că constatarea existenței unui ajutor depindea de un anumit număr de „circumstanțe exterioare" regimului special de impozitare, cum ar fi anualitatea taxei profesionale și nivelul cotelor de impozitare votate anual de colectivitățile pe teritoriul cărora France Télécom deținea sedii.

22 Contrar celor pretinse de France Télécom și de Republica Franceză, astfel de circumstanțe nu împiedică în niciun mod ca regimul special de impozitare să poată fi calificat, încă de la momentul adoptării sale, ca ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. Astfel, trebuie să se distingă între, pe de o parte, adoptarea schemei de ajutor, în speță regimul special de impozitare, și, pe de altă parte, acordarea unor ajutoare anuale societății France Télécom pe baza schemei respective, al căror cuantum exact depindea de anumiți factori externi.

23 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 59 din concluziile prezentate, în speță este vorba despre o configurație mixtă în care existența unui avantaj este datorată, pe de o parte, unui element fix legat de regimul fiscal special aplicat France Télécom în raport cu regimul de drept comun și, pe de altă parte, unui element variabil care depinde de împrejurări de fapt, respectiv localizarea spațiilor sau a terenurilor în diferite colectivități locale, precum și cota de impozitare aplicabilă în colectivitățile menționate.

24 Acest regim special de impozitare, ca urmare a caracteristicilor proprii, astfel cum sunt descrise la punctul 18 din prezenta hotărâre, putea să determine o impozitare a France Télécom mai redusă decât cea la care ar fi fost supusă aceasta dacă i s-ar fi aplicat taxa profesională potrivit regimului de drept comun.

25 Faptul că societatea menționată a beneficiat efectiv de o impozitare mai redusă cu titlu de taxă profesională începând din anul 1994 are o legătură directă cu caracteristicile proprii ale regimului fiscal derogatoriu care i-a fost aplicat, chiar dacă cuantumul exact al ajutoarelor anuale pe care aceasta le-a perceput pe baza regimului respectiv depindea de anumiți factori externi acestui regim.

26 Pe de altă parte, rezultă din structura hotărârii atacate că punctul 323 din aceasta, care face referire la circumstanțele exterioare regimului special de impozitare, nu vizează decât ajutoarele anuale acordate societății France Télécom în temeiul regimului special de impozitare. Astfel, punctul menționat se integrează în analiza motivului

privind prescrierea prerogativei Comisiei în materia recuperării ajutoarelor ilegale. Or, aprecierea efectuată de Tribunal în cadrul unui astfel de motiv nu se poate raporta decât la ajutoare percepute în mod efectiv și, prin urmare, nu poate privi decât ajutoarele de care a beneficiat France Télécom în temeiul regimului special de impozitare.

27 Din aceste considerații rezultă că Tribunalul a statuat, fără a săvârși o eroare de drept, că regimul special de impozitare acorda un avantaj societății France Télécom, în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, chiar dacă cuantumul exact al ajutoarelor acordate în temeiul regimului menționat anterior trebuia stabilit în temeiul anumitor factori externi regimului respectiv.

28 Prin urmare, primul motiv nu este fondat.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea noțiunii de ajutor de stat de către Tribunal, în măsura în care Comisia nu ar fi luat în considerare regimul fiscal global aplicabil France Télécom în perioada 1991-2002

29 Al doilea motiv invocat de France Télécom în susținerea recursului său cuprinde trei aspecte. În primul rând, trebuie examinat al doilea aspect, care se referă la o pretinsă interpretare eronată a deciziei în litigiu. În al doilea rând, vor fi examinate împreună primul și al treilea aspect ale motivului respectiv, din moment ce acestea sunt strâns legate.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept privind interpretarea eronată a deciziei în litigiu și pe o substituire de motive efectuată de Tribunal

— Argumentele părților

30 France Télécom susține că Tribunalul a interpretat în mod eronat decizia în litigiu, întrucât a apreciat că Comisia considerase că ajutorul în cauză nu consta în dispoziții fiscale speciale aplicabile societății menționate, ci în diferența de impozitare constatată anual dintre cuantumurile stabilite pentru aceasta și taxa profesională datorată în aplicarea regimului de drept comun, substituind astfel prin propria motivare pe cea a deciziei amintite. France Télécom susține de asemenea că o astfel de interpretare este contrară dispozitivului deciziei în litigiu, potrivit căruia ajutorul în discuție este constituit din regimul taxei profesionale aplicabile acestei societăți în perioada 1 ianuarie 1994-31 decembrie 2002. Astfel, Comisia nu s-ar fi întemeiat pe caracterul anual al diferenței de impozitare constatat cu începere din anul 1994, ci pe alte motive de natură diferită.

31 Comisia susține în schimb că interpretarea deciziei în litigiu efectuată de Tribunal în hotărârea atacată este în conformitate cu redactarea acesteia. Comisia precizează că nu era necesar să se reitereze în dispozitivul acestei decizii că diferența de impozitare constituia un avantaj. Astfel, ajutorul de care a beneficiat France Télécom, care a constat în subimpozitarea acestei societăți în temeiul taxei profesionale între anii 1994 și 2002, a fost acordat prin intermediul regimului taxei profesionale aplicabile acestei societăți în perioada respectivă.

— Aprecierea Curții

32 Trebuie arătat că, la punctul 201 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat aspectul din decizia în litigiu potrivit căruia ajutorul rezulta dintr-o diferență de impozitare reprezentând diferența dintre cuantumul contribuțiilor aferente taxei profesionale pe care France Télécom ar fi trebuit să le achite dacă ar fi fost supusă impozitului de drept comun și cel care a fost efectiv atribuit în sarcina sa în temeiul regimului fiscal în cauză. La punctele 219-225 din hotărârea menționată anterior Tribunalul a verificat existența reală a acestei diferențe de impozitare, fără să fi fost contestate de France Télécom constatările pe care le-a efectuat astfel.

33 În ceea ce privește pretinsa substituire de motive care ar fi fost efectuată de Tribunal, este suficient să se constate că acesta nu a depășit nivelul de control jurisdicțional necesar prin substituirea aprecierii Comisiei cu propria sa apreciere, din moment ce diferența de impozitare în cauză și anualitatea taxei profesionale, astfel cum sunt prevăzute de dispozițiile Codului general al impozitelor, fac parte integrantă din raționamentul Comisiei dezvoltat în decizia în litigiu.

34 Astfel, trebuie să se constate că considerentul (42) al deciziei în litigiu prevede că „diferența dintre taxa profesională efectiv plătită de [France Télécom] și cea care ar fi fost datorată în temeiul dreptului comun în perioada 1 ianuarie 1994-1 ianuarie 2003 constituie un ajutor de stat, întrucât reprezintă un avantaj pentru [France Télécom] acordat prin intermediul resurselor care altfel ar fi fost incluse în bugetul statului". Considerentul (49) al aceleiași decizii în litigiu precizează că taxa profesională era datorată anual. Pe de altă parte, anualitatea taxei profesionale este evidențiată de asemenea în considerentul (25) al deciziei de deschidere a procedurii la care face trimitere considerentul (15) al deciziei menționate.

35 În consecință, interpretarea la care a ajuns Tribunalul, potrivit căreia ajutorul în cauză era constituit din diferența de impozitare care rezultă din aplicarea unor dispoziții care instituie un regim derogatoriu, este în conformitate cu dispozitivul deciziei în litigiu care califică regimul aplicabil France Télécom între anii 1994 și 2002 ca ajutor incompatibil cu piața comună. Astfel, în temeiul acestui regim derogatoriu, societatea menționată nu a plătit cuantumurile taxei profesionale pe care ar fi trebuit să o plătească în mod normal conform regimului fiscal de drept comun.

36 Prin urmare, al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la primul și la al treilea aspect, întemeiate pe încălcarea noțiunii de ajutor de stat de către Tribunal, din moment ce acesta nu ar fi efectuat o analiză globală a regimului fiscal aplicabil France Télécom

— Argumentele părților

37 France Télécom susține că Tribunalul nu și-a îndeplinit obligația de a efectua o examinare globală a tuturor dispozițiilor prevăzute de regimul derogatoriu de la dreptul comun. Pentru a stabili existența unui avantaj, Tribunalul ar fi comparat sarcinile impuse de regimul derogatoriu cu nivelul de impozitare care i-ar fi fost aplicat dacă această societate ar fi fost supusă regimului fiscal de drept comun. Totuși, ar fi limitat această comparație la perioada 1994-2002, fără a lua în considerare sarcina fiscală pe care France Télécom a trebuit să o suporte între anii 1991 și 1993.

38 France Télécom consideră că nici anualitatea impozitului, nici diferențele dintre cele două perioade de impozitare avute în vedere nu pot justifica o analiză parțială care se limitează la regimul fiscal aplicabil începând cu anul 1994. Astfel, Tribunalul ar fi refuzat în mod greșit să ia în considerare supraimpozitarea pe care taxa forfetară a reprezentat-o pentru această societate între anii 1991 și 1993 în raport cu nivelul de impozitare pe care ar fi trebuit să îl suporte dacă ar fi fost supusă dreptului comun al taxei profesionale în această perioadă. Chiar presupunând că anualitatea taxei profesionale poate fi luată în considerare în cadrul analizei, Tribunalul ar fi trebuit să recunoască faptul că, pentru primele exerciții fiscale care fac obiectul regimului fiscal derogatoriu global, respectiv anii 1991-1993, acestei societăți i se aplicase o supraimpozitare.

39 France Télécom apreciază de asemenea că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept întemeindu-se, la punctul 207 din hotărârea atacată, pe Hotărârea Curții din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia (C-66/02, Rec., p. I-10901). Tribunalul ar fi concluzionat în mod greșit, în temeiul hotărârii menționate anterior, în sensul unei reduceri a obligațiilor pentru France Télécom în perioada 1994-2002, care nu putea fi compensată printr-o sarcină specifică impusă aceleiași societăți pentru anii 1991-1993.

40 De asemenea, Republica Franceză susține că Tribunalul a încălcat noțiunea de avantaj atunci când a reținut o abordare restrictivă a legăturii care trebuie să existe între o exonerare și o sarcină instituită prin regimul fiscal în cauză. Tribunalul ar fi trebuit să analizeze în ansamblul său regimul derogatoriu prevăzut de Legea nr. 90-568, în special eventualele avantaje conferite societății France Télécom prin acest regim derogatoriu și sarcinile exorbitante de drept comun suportate de aceasta.

41 Comisia susține că nu este posibil să se „compenseze” un ajutor invocând sarcini de natură diferită și fără legătură cu acest ajutor. Această imposibilitate s-ar referi nu doar la aspectul resurselor de stat, ci și la cel al avantajului acordat. Astfel, o pierdere de resurse pentru stat nu ar putea fi exclusă de la calificarea ca ajutor din cauza unei „compensări” cu alte sume plătite statului în temeiul altor obligații. Ca urmare a

absenței unei legături suficiente între regimul de impozitare aplicabil între anii 1991 și 1993, pe de o parte, și cel în vigoare începând din anul 1994, pe de altă parte, teoria compensării care stă la baza argumentației France Télécom ar fi nefondată.

— Aprecierea Curții

42 Cu privire la argumentația invocată de părți, trebuie să se examineze dacă Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a considerat, la punctul 218 din hotărârea atacată, că în mod întemeiat Comisia a refuzat să efectueze, în decizia în litigiu, o compensare între cuantumurile taxei forfetare achitate de France Télécom între 1991 și 1993, pe de o parte, și diferențele de impozit care rezultă din regimul special de impozitare pentru anii 1994-2002, pe de altă parte, pentru a aprecia dacă această societate a beneficiat de ajutoare de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE.

43 În această privință, Tribunalul, deși a recunoscut că atunci când examinează o măsură susceptibilă să constituie un ajutor de stat, Comisia are competența să ia în considerare sarcinile specifice care grevează un avantaj, totuși, la punctul 207 din hotărârea atacată, acesta a statuat că o măsură nu poate fi exclusă de la calificarea ca ajutor atunci când beneficiarul acesteia este supus unei sarcini specifice care este distinctă și fără legătură cu ajutorul în cauză. Această afirmație a Tribunalului se întemeiază pe o interpretare corectă a articolului 87 alineatul (1) CE (a se vedea Hotărârea din 2 iulie 1974, Italia/Comisia, 173/73, Rec., p. 709, punctul 34), în pofida faptului că Tribunalul face trimitere în această privință în mod eronat la Hotărârea Curții din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, citată anterior.

44 Prin urmare, fără a săvârși o eroare de drept, Tribunalul a considerat, la punctul 208 din hotărârea atacată, că temeinicia argumentului invocat de Republica Franceză și de France Télécom, potrivit căruia excedentul de impozit achitat de France Télécom între 1991 și 1993, ca urmare a taxei forfetare la care a fost supusă, compensa diferența de impozit de care această societate a beneficiat între 1994 și 2002, depinde de analiza caracteristicilor obiective ale taxei forfetare aplicabile între anii 1991 și 1993 și de aspectul dacă aceasta poate fi considerată o sarcină inerentă avantajului care rezultă pentru France Télécom din supunerea sa la regimul special de impozitare începând cu anul 1994.

45 În această privință, trebuie să se constate că taxa aplicabilă societății France Télécom între anii 1991 și 1993 era definită prin parametri distincți de cei aplicați începând cu anul 1994 în cadrul regimului special de impozitare. Astfel, cele două regimuri fiscale se întemeiau pe modele juridice și pe parametri operaționali diferiți.

46 Astfel, după cum rezultă din considerentul (17) al deciziei în litigiu și din cuprinsul punctului 209 din hotărârea atacată, France Télécom, în temeiul regimului fiscal care i-a fost aplicabil între anii 1991 și 1993, nu a fost supusă niciunui alt impozit sau taxe decât taxa forfetară. Cuantumul acesteia nu era definit în funcție de parametrii care stabileau cuantumul taxei profesionale, ci prin trimitere la beneficiul plătit statului de această societate în 1989 și în 1990. Pe de altă parte, taxa forfetară avea un caracter temporar.

47 În schimb, conform regimului special de impozitare aplicabil începând cu anul 1994 pentru o durată nedeterminată, France Télécom era supusă, în principiu, tuturor impozitelor de drept comun. Aceasta era totuși supusă taxei profesionale potrivit unor condiții derogatorii de la dreptul comun, care constituie regimul special de impozitare.

48 În aceste condiții, Tribunalul a putut constata în mod întemeiat, la punctul 213 din hotărârea atacată, că taxa forfetară nu trebuie considerată o sarcină inerentă punerii în aplicare a regimului special de impozitare, ci mai degrabă o modalitate specială de impozitare a France Télécom instituită pentru anii anteriori anului 1994. În orice caz, astfel cum a arătat Tribunalul la punctul 215 din hotărârea atacată, simpla împrejurare că taxa forfetară și regimul special de impozitare au fost, amândouă, instituite prin Legea nr. 90-568 nu permite să se stabilească faptul că supunerea France Télécom la plata acestei taxe forfetare între 1991 și 1993 era inerentă instituirii regimului special de impozitare pentru anii ulteriori anului 1994.

49 Prin urmare, fără a săvârși o eroare de drept, Tribunalul a concluzionat, la punctul 218 din hotărârea atacată, că Comisia a refuzat în mod întemeiat să efectueze o compensare între cuantumurile taxei forfetare achitate de France Télécom între 1991 și 1993, pe de o parte, și diferențele de impozitare care rezultă din regimul special de impozitare instituit în favoarea acestei societăți pentru anii 1994-2002, pe de altă parte.

50 În sfârșit, chiar presupunând că ar fi corectă teza potrivit căreia regimul aplicabil France Télécom ar fi constat în două perioade care nu puteau fi separate, dintre care prima ar fi determinat o supraimpozitare, iar a doua, o subimpozitare, este cert că Legea nr. 90-568 prevedea, începând din anul 1994, un regim special de impozitare conceput pentru o perioadă nedeterminată. Or, această lege nu conținea niciun mecanism care să permită efectuarea unui calcul compensatoriu între cuantumurile datorate în temeiul taxei forfetare pentru perioada 1991-1993 și cele datorate, începând din anul 1994, în temeiul regimului special de impozitare. Prin urmare, aceasta nu permitea să se stabilească momentul începând de la care supraimpozitarea în temeiul primului regim ar fi trebuit compensată în cadrul aplicării celui de al doilea regim. Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 100 din concluziile prezentate, supraimpozitarea respectivă ar fi trebuit să își epuizeze efectele la un moment dat, ceea ce implica, în mod necesar, acordarea unui avantaj către France Télécom în cadrul regimului special de impozitare.

51 Prin urmare, primul și al treilea aspect ale celui de al doilea motiv nu pot fi admise. În consecință, acest motiv trebuie respins în întregime.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime

52 Al treilea motiv invocat de France Télécom în susținerea recursului formulat cuprinde două aspecte.

Cu privire la primul aspect al celui de al treilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept privind circumstanțele care permit invocarea principiului protecției încrederii legitime

— Argumentele părților

53 France Télécom susține că, în ceea ce privește posibilitatea de a invoca principiul protecției încrederii legitime, Tribunalul a limitat în mod greșit posibilitatea de a lua în considerare anumite circumstanțe excepționale numai la situațiile în care un ajutor a fost notificat. Or, faptul că, în speță, existența unui avantaj nu putea fi identificată decât *a posteriori*, în funcție de evoluția unor circumstanțe externe regimului special de impozitare, ar constitui o astfel de circumstanță excepțională.

54 France Télécom subliniază că Tribunalul nu a stabilit nici actul juridic care ar fi trebuit să facă obiectul unei notificări, nici data la care aceasta ar fi trebuit să intervină. Astfel, dacă avantajul ar fi corespuns unei diferențe de impozitare constatate în fiecare an la sfârșitul exercițiului fiscal, ar fi fost imposibil să se identifice o obligație de notificare prealabilă a regimului fiscal în cauză.

55 France Télécom adaugă că Tribunalul nu a ținut cont de faptul că intențiile legiuitorului național făceau parte dintre elementele care trebuie examinate pentru a stabili dacă această societate putea să aibă o încredere legitimă în conformitatea măsurii fiscale în cauză în raport cu normele aplicabile în materia ajutoarelor de stat.

56 Comisia amintește că întreprinderile beneficiare ale unui ajutor nu pot avea, în principiu, o încredere legitimă în legalitatea unui ajutor decât dacă acesta este acordat cu respectarea procedurii prevăzute de Tratatul CE.

57 Aceasta invocă faptul că regimul special de impozitare aplicabil France Télécom în perioada 1994-2002 era un regim derogatoriu, selectiv, imputabil statului și care se aplica unei întreprinderi active pe piețe deschise concurenței și schimburilor dintre statele membre. În consecință, autoritățile naționale ar fi trebuit să notifice regimul special al taxei profesionale aplicabil acestei societăți anterior datei la care taxa respectivă devenea exigibilă.

— Aprecierea Curții

58 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că obligația de notificare constituie unul dintre elementele fundamentale ale sistemului de control stabilit de tratat în domeniul ajutoarelor de stat. În cadrul acestui sistem, statele membre au obligația, pe de o parte,

de a notifica Comisiei fiecare măsură care urmărește să instituie sau să modifice un ajutor în sensul articolului 87 alineatul (1) CE și, pe de altă parte, de a nu pune în aplicare o astfel de măsură, în conformitate cu articolul 88 alineatul (3) CE, atât timp cât instituția menționată nu a adoptat o decizie finală privind măsura respectivă.

59 În consecință, având în vedere caracterul imperativ al controlului ajutoarelor de stat realizat de Comisie, întreprinderile care beneficiază de un ajutor nu pot avea, în principiu, încredere legitimă în legalitatea ajutorului decât dacă acesta a fost acordat cu respectarea procedurii prevăzute de articolul 88 CE, iar un operator economic diligent trebuie să fie, în mod normal, în măsură să se asigure că procedura respectivă a fost respectată. În special, atunci când un ajutor este pus în aplicare fără a fi notificat în prealabil Comisiei, astfel încât acesta este ilegal în conformitate cu articolul 88 alineatul (3) CE, beneficiarul ajutorului nu poate avea, în acel moment, o încredere legitimă în legalitatea acordării acestuia (a se vedea Hotărârea din 11 noiembrie 2004, Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, C-183/02 P și C-187/02 P, Rec., p. I-10609, punctele 44 și 45, precum și jurisprudența citată).

60 În plus, Curtea a statuat că, atunci când un ajutor nu a fost notificat Comisiei, inacțiunea acesteia cu privire la măsura respectivă este lipsită de semnificație (a se vedea Hotărârea Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, citată anterior, punctul 52).

61 În ceea ce privește prezentul litigiu, este cert că regimul fiscal în cauză, instituit prin Legea nr. 90-568, nu a fost notificat Comisiei.

62 În măsura în care France Télécom susține că nu exista o obligație de notificare, întrucât nu fusese stabilită existența unui avantaj, trebuie subliniat că nici pretinsa complexitate a regimului fiscal în discuție, nici natura periodică a măsurii de ajutor nu pot scuti statul membru de obligația sa de notificare sau nu pot crea o încredere legitimă pentru societatea beneficiară a ajutorului.

63 În ceea ce privește eventuala relevanță a circumstanțelor excepționale care pot crea, în pofida considerațiilor menționate la punctul precedent, o încredere legitimă în caracterul legal al unui ajutor, este suficient să se constate că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept cu privire la aprecierea unor astfel de circumstanțe, în cadrul examinării aprofundate efectuate la punctele 263-269 din hotărârea atacată, a tuturor argumentelor invocate în fața sa în această privință.

64 În consecință Tribunalul a concluzionat în mod întemeiat, la punctul 270 din hotărârea atacată, că Republica Franceză și France Télécom nu au demonstrat existența unor circumstanțe excepționale care să le permită să invoce principiul protecției încrederii legitime.

65 Trebuie concluzionat că primul aspect al celui de al treilea motiv nu este fondat.

Cu privire la al doilea aspect al celui de al treilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește consecințele juridice care rezultă dintr-o altă decizie a Comisiei în materia ajutoarelor de stat

— Argumentele părților

66 France Télécom apreciază că Tribunalul a interpretat în mod eronat consecințele juridice care decurg din Decizia Comisiei din 8 februarie 1995 privind La Poste (JO C 262, p. 11, denumită în continuare „decizia privind La Poste”).

67 France Télécom susține că decizia menționată constituia un act pozitiv susceptibil să producă efecte juridice și să dea naștere încrederii legitime în ceea ce privește conformitatea regimului fiscal în discuție cu normele în materia ajutoarelor de stat.

68 Comisia subliniază că, din moment ce regimul special de impozitare constituia o modalitate de impozitare cu taxa profesională derogatorie de la dreptul comun, acesta putea acorda un avantaj financiar societății France Télécom. Având în vedere caracteristicile acestui regim, notificarea ar fi trebuit să intervină cel mai târziu înainte de data la care contribuția de taxă profesională stabilită în sarcina acestei societăți pentru anul 1994 a devenit exigibilă.

69 Comisia consideră că o altă procedură de investigare în materie de ajutor de stat nu poate da naștere unei încrederi legitime în beneficiul France Télécom în ceea ce privește regimul de impozitare specific de care beneficia aceasta din urmă.

— Aprecierea Curții

70 Astfel cum s-a arătat la punctele 59 și 60 din prezenta hotărâre, în principiu, beneficiarul unui ajutor nu se poate prevala de considerații întemeiate pe principiul protecției încrederii legitime atunci când ajutorul în discuție nu a fost notificat Comisiei.

71 Cu privire la argumentația întemeiată pe decizia privind La Poste, trebuie să se constate că această decizie nu conține nicio analiză privind regimul derogatoriu al taxei profesionale aplicabile societății France Télécom. În aceste împrejurări, Tribunalul nu putea decât să constate, la punctul 266 din hotărârea atacată, că Comisia nu luase în

niciun fel poziție cu privire la acest regim special de impozitare și, prin urmare, nu se pronunțase cu privire la aspectul dacă acesta constituia sau nu constituia un ajutor.

72 În ceea ce privește argumentul potrivit căruia France Télécom ar fi putut interpreta contextul în care fusese adoptată decizia privind La Poste drept o luare de poziție a Comisiei cu privire la regimul fiscal în cauză, trebuie să se constate că Tribunalul, fără a săvârși o eroare de drept, a respins acest argument la punctele 265-269 din hotărârea atacată.

73 În consecință, în mod întemeiat Tribunalul a statuat că decizia privind La Poste nu cuprindea niciun element relevant de natură să dea naștere unei eventuale încrederi legitime pentru France Télécom în ceea ce privește legalitatea regimului fiscal în discuție în raport cu normele în materia ajutoarelor de stat. Prin urmare, al doilea aspect al celui de al treilea motiv nu este fondat.

74 Având în vedere considerațiile de mai sus, al treilea motiv trebuie respins în întregime.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe nemotivarea hotărârii atacate în ceea ce privește răspunsul la argumentele referitoare la principiul prescripției

Argumentele părților

75 France Télécom amintește că autoritățile franceze au explicat, în cadrul procedurii administrative, că eventuala subimpozitare în perioada 1994-2002 nu putea, în orice caz, face obiectul unei recuperări, dat fiind că regimul fiscal în cauză fusese instituit

cu peste 10 ani înainte. Or, articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 ar prevedea că prerogativele Comisiei în materia recuperării unui ajutor sunt supuse unui termen de prescripție de 10 ani.

76 France Télécom apreciază că Tribunalul nu s-a pronunțat cu privire la principiul prescripției invocat în fața sa. În schimb, el ar fi substituit, în această privință, prin propria motivare pe cea a deciziei în litigiu. În plus, hotărârea atacată nu ar preciza care este actul juridic obligatoriu care constituie momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție. Actul care a determinat curgerea termenului de prescripție ar fi fost Legea nr. 90-568.

77 Republica Franceză observă că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept întrucât a statuat că termenul de prescripție pentru ajutorul în cauză nu putea începe să curgă anterior anului 1994. Chiar admițând că regimul de impozitare derogatoriu constituia un ajutor de stat, singurul act juridic obligatoriu care poate fi identificat pentru a stabili momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție privind măsura în cauză ar fi Legea nr. 90-568, intrată în vigoare la 2 iulie 1990. Comisia ar fi decis deschiderea procedurii preliminare de investigare a regimului special de impozitare a France Télécom, adresând autorităților franceze o solicitare de informații la 28 iunie 2001. Or, la această dată, termenul de prescripție privind obligația de recuperare ar fi expirat.

78 Comisia subliniază că Tribunalul era obligat să soluționeze numai aspectul dacă ajutorul acordat France Télécom prin regimul special al taxei profesionale în vigoare începând cu 1994 era prescris. În consecință, critica potrivit căreia Tribunalul ar fi substituit prin propria motivare pe cea a deciziei în litigiu nu poate fi reținută.

79 Comisia precizează că normele de prescripție în materie de ajutoare de stat privesc recuperarea acestora din urmă. Or, ar fi posibil să se recupereze un ajutor numai atunci când cuantumul acestuia este determinabil. În ceea ce privește regimul fiscal în cauză, avantajul nu ar fi putut fi stabilit decât pe o bază anuală și *a posteriori*.

Aprecierea Curții

80 Cu privire la principiul prescripției, trebuie să se amintească faptul că, potrivit articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 659/1999, prerogativele Comisiei de recuperare a ajutorului sunt supuse unui termen de prescripție de 10 ani. Din alineatul (2) al aceluiași articol rezultă că termenul de prescripție începe să curgă numai din ziua în care ajutorul ilegal este acordat beneficiarului. În consecință, elementul decisiv în vederea stabilirii termenului de prescripție prevăzut la articolul 15 este cel al acordării efective a ajutorului.

81 Din articolul 15 alineatul (2) menționat anterior rezultă că, pentru a stabili data de la care începe să curgă termenul de prescripție, această dispoziție face referire la acordarea ajutorului către beneficiar, iar nu la data adoptării unei scheme de ajutor.

82 În această privință, trebuie să se sublinieze că stabilirea datei de acordare a unui ajutor poate varia în funcție de natura ajutorului în discuție. Astfel, în ipoteza unei scheme plurianuale care implică plăți sau acordarea periodică a unor avantaje, data adoptării unui act care constituie temeiul juridic al acordării ajutorului și data la care întreprinderilor li se va atribui efectiv beneficiul acestuia pot fi separate de un interval de timp important. Într-o asemenea situație, în vederea calculării termenului de prescripție,

ajutorul trebuie să fie considerat ca fiind acordat beneficiarului numai de la data la care îi este acordat în mod efectiv.

83 Trebuie amintit în această privință că, în considerentul (49) al deciziei în litigiu, Comisia a precizat că termenul de prescripție începea să curgă în fiecare an la data la care contribuția pentru taxa profesională era datorată de France Télécom.

84 Astfel și după cum rezultă din cuprinsul punctului 320 din hotărârea atacată, termenul de prescripție reîncepe să curgă la fiecare acordare efectivă a avantajului, dacă este cazul anual, astfel încât respectivul calcul al termenului de prescripție poate depinde de modul în care este identificat avantajul.

85 În speță, întrucât constatarea existenței ajutorului trebuia să fie realizată în funcție de diferitele taxe aplicabile în fiecare comună pe teritoriul căreia erau situate sediile France Télécom, Tribunalul a efectuat, la punctul 323 din hotărârea atacată, o analiză a anualității taxei profesionale și a consecințelor care decurg din aceasta.

86 În consecință, Tribunalul a considerat în mod corect, la punctul 324 din hotărârea atacată, că, din cauza anualității taxei profesionale, ajutorul în discuție nu putea fi considerat ca fiind acordat înainte de anul 1994, întrucât în cursul acestui an au fost adoptate actele juridice obligatorii care permit, pentru prima dată, să se constate existența diferenței de impozitare.

87 În plus, abordarea reținută de Tribunal este confirmată de modul de redactare a articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 659/1999 din care rezultă că prerogativele Comisiei în materie de recuperare a ajutorului sunt cele supuse unui termen de prescripție.

88 În sfârșit, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia Tribunalul ar fi încălcat obligația de motivare privind principiul prescripției reiese dintr-o jurisprudență constantă că acesta nu este obligat să realizeze o motivare care să urmeze în mod exhaustiv și unul câte unul toate argumentele prezentate de părțile în litigiu. Prin urmare, motivarea poate fi implicită, cu condiția de a permite persoanelor interesate să cunoască motivele pentru care au fost luate măsurile în discuție, iar instanței competente, să dispună de elemente suficiente pentru a-și exercita controlul (a se vedea Hotărârea din 21 septembrie 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, C-105/04 P, Rec., p. I-8725, punctul 72, și Hotărârea din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia, C-3/06 P, Rep., p. I-1331, punctul 46).

89 În această privință, trebuie observat că, la punctele 323 și 324 din hotărârea atacată, Tribunalul a oferit precizări privind aprecierea sa referitoare la caracteristicile regimului taxei profesionale pentru a concluziona, la punctul 325 din hotărârea respectivă, că termenul de prescripție prevăzut la articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 nu se împlinise la 28 iunie 2001, dată la care Republicii Franceze i-a fost adresată o solicitare de informații.

90 În aceste condiții, trebuie să se considere că Tribunalul a răspuns în mod corespunzător cerințelor legale la argumentele privind principiul prescripției invocate de France Télécom și nu a încălcat cerințele de motivare care decurg din jurisprudența amintită la punctul 88 din prezenta hotărâre.

91 Având în vedere cele de mai sus, al patrulea motiv nu poate fi admis.

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept și pe nemotivarea hotărârii atacate în ceea ce privește argumentele referitoare la încălcarea principiului securității juridice

92 Al cincilea motiv invocat de France Télécom în susținerea recursului formulat cuprinde două aspecte.

Argumentele părților

— Cu privire la primul aspect al celui de al cincilea motiv, întemeiat pe nemotivarea hotărârii și pe o eroare de drept din cauza imposibilității de a stabili cuantumul ajutorului care trebuie recuperat

93 France Télécom apreciază că Tribunalul nu a răspuns la argumentul potrivit căruia, atunci când Comisia examinează un avantaj al cărui cuantum real este imposibil de stabilit, aceasta nu poate să dispună recuperarea unui astfel de avantaj.

94 France Télécom deduce de aici că Tribunalul a încălcat principiul securității juridice, din moment ce cuantumul eventual care trebuie recuperat continuă să fie ipotetic, iar cuantificarea ajutorului recuperabil nu se poate întemeia pe estimări aproximative.

— Cu privire la al doilea aspect al celui de al cincilea motiv, întemeiat pe nemotivare și pe eroarea de drept în ceea ce privește aprecierea metodelor de estimare a cuantumului ajutorului

95 France Télécom consideră că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept întrucât a statuat, la punctele 297 și 305 din hotărârea atacată, că Comisia era îndreptățită să instituie un interval privind cuantumul ajutorului care trebuie recuperat pe baza unor aproximări furnizate de autoritățile franceze și că, prin urmare, nu putea fi constatată o încălcare a principiului securității juridice.

96 France Télécom explică faptul că aprecierile în discuție nu ar fi fost transmise de autoritățile franceze în scopul stabilirii întinderii reale a unei diferențe de impozitare în perioada cuprinsă între 1994 și 2002. Calculele respective ar fi fost prezentate pentru a demonstra că eventuala subimpozitare a societății în această perioadă era compensată prin supraimpozitarea sa pe parcursul primilor ani ai regimului fiscal derogatoriu, și anume anii 1991-1993.

97 În răspunsul referitor la cele două aspecte ale celui de al cincilea motiv, Comisia susține că, în aprecierile sale privind principiul securității juridice, Tribunalul s-a limitat să tragă consecințele care rezultă dintr-un anumit număr de elemente cuprinse în Hotărârea Curții din 18 octombrie 2007, Comisia/Franța (C-441/06, Rep., p. I-8887).

98 Prin urmare, Comisia consideră că Tribunalul a motivat în mod corespunzător concluzia potrivit căreia France Télécom nu este îndreptățită să susțină că, pentru simplul fapt că cuantumul ajutorului în cauză trebuia să fie precizat în vederea restituirii sale, s-ar fi încălcat principiul securității juridice.

Aprecierea Curții

99 Având în vedere conexitatea acestora, se impune examinarea împreună a celor două aspecte ale celui de al cincilea motiv.

100 În această privință, trebuie amintit că principiul securității juridice, care face parte dintre principiile generale ale dreptului Uniunii, impune ca normele de drept să fie clare, precise și previzibile în privința efectelor lor, astfel încât persoanele interesate să se poată orienta în situații și în raporturi juridice care sunt guvernate de ordinea juridică a Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 februarie 1996, Duff și alții, C-63/93, Rec., p. I-569, punctul 20, Hotărârea din 7 iunie 2007, Britannia Alloys & Chemicals/Comisia, C-76/06 P, Rep., I-4405, punctul 79, precum și Hotărârea din 18 noiembrie 2008, Förster, C-158/07, Rep., p. I-8507, punctul 67).

101 În ceea ce privește argumentația prezentată în susținerea celui de al cincilea motiv, trebuie observat că, la punctul 301 din hotărârea atacată, Tribunalul a amintit că, pe baza estimărilor efectuate de Comisie, cuantumul ajutorului trebuia să se situeze între 798 de milioane de euro și 1,14 miliarde de euro. Întrucât aceste cifre constituiau intervalul valoric în interiorul căruia trebuia stabilit cuantumul definitiv, Tribunalul a statuat, făcând trimitere în special la punctele 31-40 din Hotărârea Comisia/Franța, citată anterior, că decizia în litigiu cuprindea informațiile adecvate care permit stabilirea, fără dificultăți excesive, a cuantumului respectiv.

102 În plus, trebuie amintit că, la punctul 29 din Hotărârea Comisia/Franța, citată anterior, Curtea a statuat că nicio dispoziție din dreptul Uniunii nu impune Comisiei să stabilească valoarea exactă a ajutorului care trebuie restituit atunci când aceasta dispune restituirea unui ajutor declarat incompatibil cu piața comună. Este suficient ca decizia Comisiei să cuprindă indicații care să îi permită destinatarului său să stabilească, el însuși, fără dificultăți excesive, această valoare (a se vedea de asemenea Hotărârea din 12 octombrie 2000, Spania/Comisia, C-480/98, Rec., p. I-8717, punctul 25, și Hotărârea din 12 mai 2005, Comisia/Grecia, C-415/03, Rec., p. I-3875, punctul 39).

103 Astfel, la punctele 302 și 303 din hotărârea atacată, Tribunalul a precizat că intervalul valoric respectiv fusese stabilit pe baza estimărilor furnizate de autoritățile franceze în cadrul procedurii administrative și că, deoarece statul membru respectiv nu a putut efectua un calcul exact al avantajului de care a beneficiat France Télécom în temeiul regimului fiscal în discuție, Comisia era îndreptățită să se bazeze pe datele astfel comunicate.

104 În aceste condiții, Tribunalul a concluzionat în mod întemeiat, la punctul 305 din hotărârea atacată, că decizia în litigiu nu a încălcat principiul securității juridice.

105 Din aceste elemente rezultă că nici Republica Franceză, nici France Télécom nu pot invoca principiul menționat pentru a împiedica restituirea unui ajutor ilegal (a se vedea Hotărârea din 15 decembrie 2005, Unicredito Italiano, C-148/04, Rec., p. I-11137, punctul 104).

106 Prin urmare, Tribunalul a statuat în mod corect că decizia în litigiu nu este nelegală pentru motivul că aceasta se limitează să menționeze un interval valoric indicativ în ceea ce privește cuantumul ajutorului care trebuie recuperat.

107 Pe de altă parte, din cuprinsul punctelor 301-305 din hotărârea atacată rezultă că aceasta nu este nici nemotivată cu privire la aprecierea motivului întemeiat pe încălcarea principiului securității juridice, astfel cum a fost invocat de France Télécom și de Republica Franceză.

108 Al cincilea motiv invocat de France Télécom în susținerea recursului formulat nu poate fi admis și, prin urmare, acesta trebuie respins în întregime.

Cu privire la cheltuielile de judecată

109 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 118 din același regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea France Télécom la plata cheltuielilor de judecată, iar France Télécom a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată. Republica Franceză suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă France Télécom SA la plata cheltuielilor de judecată.

3) Republica Franceză suportă propriile cheltuieli de judecată.

Semnături